

דין רוטב; עירוי מכלי ראשון לראשון / הרב י"צ רימון

המרכז האקדמי לב – הלכות בישול 16

- א. שיטת רבינו ירוחם – רוב רוטב או רוב יבש
- ב. סברות בשיטת רבינו ירוחם – מנחת כהן ופמ"ג
- ג. הרב עובדיה מקל ברוטב
- ד. סיכום השיטות למעשה בדין רוטב
- ה. רבינו יונה אוסר עירוי מכלי ראשון לכלי ראשון
- ו. עירוי מכלי ראשון לכלי ראשון למעשה

א. שיטת רבינו ירוחם – רוב רוטב או רוב יבש

שלום לכולם! אנחנו בעזרת ה' יתברך ננסה לעמוד על שתי נקודות היום, האחת – על הגדרת לח ויבש; והשניה – על שפיכת מים, עירוי מים, מתוך כלי ראשון לתוך כלי ראשון. אחת השאלות שעולות בכל בית, לגבי חימום אוכל בשבת, הוא מה נקרא לח ומה נקרא יבש. והדבר הזה בא לידי ביטוי בכמה דברים, אבל הדבר שאנחנו נדבר עליו עכשיו הוא שאלה לגבי דבר שיש בו רוטב – אתה מחמם בבוקר דגים עם רוטב, קישואים עם רוטב, כל מיני דברים שיש 'רוטב' – מה דינו של הרוטב הזה? עכשיו, הדבר הזה, אם אנחנו באים ושואלים את עצמנו מסברא, האם להקל או להחמיר כשיש רוטב כזה – מה אנחנו נגיד? להחמיר! אולי זה ממש בקושי אפשר לראות את זה, אבל לכאורה אם אתה רואה רוטב, ואם אתה אומר שיש בישול אחר בישול בלח, אז יש לך נזול ואסור לבשל אותו. הסברא הפשוטה היא להמיר בדבר, כי יש בישול אחר בישול בלח. נגיד כך, אם היה לך את הרוטב לבד, את הקצת רוטב הזה – ברור שהיה אסור לחמם אותו. אז זה שהוספת עוד יבש, למה שפתאום זה יתיר את הרוטב? אם היית מחמם את אותו רוטב בדיוק בלי

האוכל בפנים – ברור שאסור לחמם אותו בשבת לכולי עלמא, אז זה שהוספת גם יבש מה זה עוזר? הבית יוסף מצטט את רבינו ירוחם, בית יוסף בסימן רנג. לא תמיד אני מדגיש את הסימן, כאן אני מדגיש. הוא אומר כך:

אם שהה בידו עד שנצטנן התבשיל אסור להחזירה משום דהוה ליה כמבשל וכן כתב רבינו בסימן שי"ח (פא סוע"ב), וכן כתב רבינו ירוחם בח"ג (ני"ב סט סוע"א) בשם ה"ד יונה דכל שרובו רוטב ומצטמק ויפה לו והוא צונן כשהחזירו על גבי כירה ומצטמק הוי מבשל גמור. (בית יוסף אורח חיים סימן רנג ד"ה כל זמן)

אז יש לנו כאן הפתעה – רבינו ירוחם אומר 'כל שרובו רוטב', זאת אומרת שאנחנו הולכים לפי הרוב. אם הרוב רוטב אז זה באמת בעייתי, אבל אם הרוב יבש – לא תהיה בעיה. כלומר, לפי רבינו ירוחם יוצא שמיעוט רוטב הוא לא בעייתי.

אבל הבית יוסף מצטט שוב את רבינו ירוחם בסימן שיח, וכאן הוא מצטט אותו בניסוח אחר:

אם שהה בעודה בידו עד שנצטנן התבשיל אסור להחזירה אם יש בה רוטב דכל דבר שיש בו רוטב ומצטמק ויפה לו והוא צונן כשהחזירו על גבי כירה ומצטמק הוי מבשל גמור.

(בית יוסף אורח חיים סימן שיח ד"ה אפילו תבשיל)

אז לפי מה שאנחנו רואים כאן, ברגע שיש רוטב זה כבר בעייתי, אפילו אם יש רוטב! לא 'אם הרוב רוטב', אפילו אם יש קצת רוטב, 'כל שיש בו רוטב'. אז לפי הגירסא הזאת אי אפשר לחמם דבר בשבת אם יש בו קצת רוטב.

אז תגידו, רגע, אנחנו מסתכלים בבית יוסף שמצטט פעמיים את רבינו ירוחם, פעם בדרך הזאת ופעם בדרך הזאת, בואו נפתור את הבעיה, נפתח את רבינו ירוחם!

אז פותחים את רבינו ירוחם, ורבינו ירוחם הוא כמו הגרסא המוחמירה, רבינו ירוחם חלק ג נתיב יב דף סט עמוד א. אמנם, זה שזה כתוב ברבינו ירוחם זו לא ראייה. ולמה זו לא ראייה? אתם יודעים, יש רשב"א מוסד הרב קוק, ריטב"א מוסד הרב קוק.. רבינו ירוחם אתם ראייתם? אולי יצא בשנים האחרונות משהו, אבל לא יצא כל השנים. אתם יודעים למה לא יצא? כי כתוב בספר 'שם הגדולים' של החיד"א, שספר רבינו ירוחם הוא ספר קדוש במיוחד, ומי שמתעסק איתו ומתבלבל יכול לשלם על זה בחייו. והוא מצטט שם, החיד"א בשם הגדול, מצטט רשימה של אנשים 'זה התעסק וזה כתב, זה מת וזה הבן שלו מת'. אדם רואה דבר כזה, אומר 'שלום!', עזוב, מה אני צריך להתעסק? ספר רבינו ירוחם, בגלל הדבר הזה, לא זכה לכל ההדפסות שכל הספרים האחרים זכו. הוא נשאר בכתב יד ישן ומיושן. אני חושב שבשנים האחרונות מישהו קיבל היתר מיוחד מרב חיים קנייבסקי להדפיס את רבינו ירוחם מחדש. גם בפרויקט השו"ת של בר אילן הם קיבלו היתר לפני שהם הכניסו את רבינו ירוחם, שאמרו להם 'רק אם אתם מקפידים לעשות בדיוק הקלדה מדויקת'. אבל אין לנו הרבה גרסאות, אולי גם הכתב שיש לנו הוא לא מדויק, לא ברור איפה הגירסא יותר נכונה.

ב. סברות בשיטת רבינו ירוחם – מנחת כהן ופמ"ג

אז יש ויכוח בדבר הזה, במנחת כהן הוא אומר שיכול להיות שהגירסא הנכונה היא 'כל שיש בו רוטב', אבל הבית יוסף הסביר שהכוונה שרובו רוטב. עכשיו, זה דבר שדורש הסבר, למה להגיד את הדבר הזה, את 'כל שרובו רוטב'? והמנחת כהן אומר שמסתבר להגיד ש'כל שרובו רוטב', שאם כן נתת דברך לשיעורים. אי אפשר להתחיל עם כל טיפה רוטב לא לחמם בשבת, אתה לא יכול לחמם ככה כלום בשבת. אז הוא אומר, הולכים אחר הרוב.

אמנם, הסברא הזאת קל יותר להגיד אותה אם אתה מבין שבישול אחר בישול זה דרבנן, אז יותר קל להגיד 'תשמע, לא מדקדקים'. וכשמתברר שזה דאורייתא – אז קצת יותר קשה להגיד את הסבר הזאת.

הפרי מגדים, כידוע, הוא אחד מגדולי הפוסקים. המשנה ברורה, אחד הפוסקים שהוא הכי מחזיק מהם, זה הפרי מגדים. הפרי מגדים ברנ"ג ס"ק יג מקבל להלכה את דברי המנחת כהן להקל ללכת על פי רוב, אבל הוא מנמק בצורה אחרת. רבינו ירוחם באותו משפט אומר 'כל שרובו רוטב, הוא מצטמק ויפה לו'. הוא מדבר על מצטמק ויפה לו. אומר הפרי מגדים, הטעם של ההיתר של רוב, מתבסס על ההיתר של 'מצטמק ויפה לו'.

אנחנו ראינו, כשדיברנו על סקירת הדעות של בישול אחר בישול, שדעת רבינו יונה ורבינו ירוחם שיש בישול אחר בישול בלח, אבל רק במצטמק ויפה לו. ושולחן ערוך אמנם לא הזכיר את הדעה הזאת, אבל הרמ"א כותב בסימן שיח, ד:

הגה: וי"א דוקא אם מצטמק ויפה לו (רבינו ירוחם ח"ג).

(רמ"א אורח חיים סימן שיח סעיף ד)

אז הרמ"א הביא את הדין הזה של 'מצטמק ויפה לו'; המגן אברהם חושב שעקרונית גם השולחן ערוך מסכים לדברי הרמ"א, והוא אומר שאפשר לראות בשולחן ערוך בהמשך, זה אמנם לא בסעיף שלנו, אבל השולחן ערוך בסעיף ח מזכיר באמת את הדבר הזה, ושם השולחן ערוך מדבר על הנחת דבר קר שנתבשל כל צרכו על גבי מיחם, ואז הוא מביא מחלוקת בענייני חזרה, אם יש בעיה של 'מחזי כמבשל', והוא אומר בסוף:

ומ"מ אם הוא תבשיל שיש בו רוטב ומצטמק ויפה לו,

אסור לד"ה.

(שולחן ערוך אורח חיים סימן שיח סעיף ח)

כלומר, בדיני חזרה יש לנו מחלוקת, אבל בעקרון בדיני בישול כל הבעיה היא דווקא אם מצטמק ויפה לו, ואם לא נצטמק ויפה לו – גם לפי השולחן ערוך זה צריך להיות בסדר. כלומר, לפי ההסבר הזה, גם השולחן ערוך וגם הרמ"א כן מסכימים להלכה שאיסור בישול אחר בישול בלח זה רק אם מצטמק ויפה לו, ולא אם מצטמק ורע לו.

כדי להסביר את הדבר הזה, אז הפרי מגדים מסביר את הסברא בדבר הזה בדרך הבאה:

וכל שנצטנן בלח ומרתיחו להצטמק ויפה לו הוה בישול דבר תורה, ובמצטמק ורע לו אין דעתו להצטמק, יע"ש. והיינו דעיקר הבישול הוא שמצטמק..

(פרי מגדים או"ח משבצות זהב סימן רנג ס"ק יג)

כלומר, הוא אומר דבר מאוד מעניין, הוא אומר שלדעה הזאת איסור בישול אחר בישול בלח זה לא בעצם החימום. אנחנו הסברנו מקודם שאולי החימום זה הבישול בבישול אחר בישול בלח. הוא אומר שלא, לא החימום, אלא הצימוק. כלומר, אם אדם לוקח נוזל חם ומחמם אותו – אז הוא לא עובר על איסור, כי זה כבר בעל משמעות; אם אדם לוקח נוזל קר ומחמם אותו – אז לפי הדבר הזה הוא לא מתחייב על זה שהוא החזיר אותו למצב הקודם, אלא על זה שהוא נתן משמעות חדשה שכאילו אתה צימקת אותו ויצרת איזה משמעות חדשה. ואומר הפרי מגדים, אם יש מיעוט רוטב, זה נחשב מצטמק ורע לו, אדם לא רוצה שהנוזל יצטמק, כי אז הוא יתאדה; הרבה פעמים אדם רוצה שיצטמק כי אז הוא נהיה יותר טעים, אבל כאן הוא לא רוצה שיצטמק, ולכן זה צריך להיות בסדר.

יש מקום לדון בסברא הזאת, וחזק מזה, רוב האחרונים לא הקלו להלכה במצטמק ורע לו. רוב האחרונים לא הקלו – הב"ח, הגר"א, המשנה ברורה – כתבו שיש להחמיר להלכה בבישול אחר בישול

גם במצטמק ורע לו. אפשר לקחת את הסברא הזאת, אבל לא לגמרי.

יש הסבר אחר שמביא האגלי טל (אופה סעיף כו), הוא אומר שדעתו של אדם על רוב תבשיל ולא על מיעוטו, ולכן זה דבר שאינו מתכוון, ולפי זה כאילו אדם לא חושב על המיעוט. אבל לא תמיד זה נכון, כי לפעמים אדם מאוד רוצה את הרוטב, לפעמים מאוד חשוב לו. אני יכול להגיד לכם שבהרבה בתים הילדים רבים על הרוטב, הרוטב הוא הרבה פעמים דבר חשוב, לא תמיד הוא שולי. יכול להיות שיש אולי הסבר אחר, שכיוון שמדובר על תבשיל אחד, אז המיעוט בטל אל הרוב. ואפשר להבין את זה גם בסברא, אנחנו ראינו קודם שדבר יבש גם כשהוא מתקרר הוא עדיין שומר על המשמעות שלו. דבר לח, מים, כשהם מתקררים הם מאבדים את המשמעות. יכול להיות שאם יש לי דבר שרובו יבש, וקצת לח, השם של התבשיל זה 'יבש'. וכיוון שהשם של התבשיל זה 'יבש', אז יש לזה משמעות בעיני האנשים, לכן זה נחשב מבושל. נגיד הפלטה התקלקלה, אתה לא תגיש מרק עוף קר, לא תגיש. אבל יכול להיות שאתה תגיש עוף קר עם רוטב לידו, כי העוף יש לו משמעות. הרוטב אין לו משמעות בפני עצמו, לא היית מגיש רוטב קר, אבל ביחד העוף עם הרוטב קצת לידו – זה בעל משמעות, יש לזה שם אחד. וכיוון שיש לזה שם אחד – הדבר הזה נחשב למבושל.

ג. הרב עובדיה מקל ברוטב

הרב עובדיה בשו"ת יחזקאל דעת בחלק ב סימן מה, כותב בתוך הדברים שלו להתיר, כותב ממש משפט קצר. אני זוכר את התקופה שהיו דיונים, שאמרו 'הרב עובדיה חזר בו'. הוא כתב את זה במשפט קצר כזה, 'חזר בו'. אז בזמנו הלכתי לשאול אותו, הוא חשב שהוא לא חזר בו. הוא אמר לי 'מה פתאום, אני ככה חושב'.

עכשיו, זה היה נראה באמת מאוד מפתיע, בכל אופן, מסברא להקל בזה. במיוחד, כמו שכבר אמרתי, אם כבר להקל, הייתי אומר לאשכנזים להקל. כי אם אני אומר, טוב, יש לי כאן בכל זאת איזה ספק מסוים – אשכנזים פוסקים כנראה שבישול אחר בישול בלח הוא רק דרבנן, אולי אפילו לא לגמרי דרבנן, אולי פסקו כדעות המקלות ובגלל כל מיני הרחקות וטעויות רצו שיהיה חם קצת, כמו שנראה מהחזון איש, אז אצלם יש סיבה טובה להקל כשיש מיעוט רוטב, ובמיוחד שכך פסק גם הפרי מגדים, שהוא פוסק אשכנזי חשוב, יש סיבות להקל; אבל הספרדים, אם השולחן ערוך פסק שבישול אחר בישול בלח זה דאורייתא, אז אוקי, בזה אתה לא תסתבך.

אבל מאוחר יותר, הרב עובדיה בשו"ת יביע אומר חלק ז הניף ידו בשנית וכתב תשובה ארוכה להתיר חימום אוכל בשבת כשיש מיעוט רוטב. את כל מה שהוא כתב שם במשפט קצר ב'יחזו דעת', הוא כתב תשובה ארוכה ומנומקת למה הוא מתיר, על בסיס דברים פחות או יותר שאמרתי עכשיו, להתיר את החימום הזה כשיש מיעוט רוטב. ויש הרבה שבאמת מקלים בזה בעקבות הרב עובדיה. כמו שאמרתי, זה כאילו יוצר שספרדים מקלים ואשכנזים מחמירים. זה לא לגמרי נכון, למשל ב'אור לציון', הרב בן ציון אבא שאול סימן ל אות יג, הוא כותב להחמיר בזה. זה לא בדיוק אשכנזים ספרדים, יצא כאן משהו שכאילו בסוף הספרדים זכו לקבל את הרב עובדיה, והרב עובדיה הוא כוח דהיתרא, אז יצא הרבה פוסקים שכאילו ספרדים מקילים, אבל לא כל מחלוקת כזאת היא מחלוקת אשכנזים וספרדים. בעקרון, ספרדי יכול ללכת כמו הרב פיינשטין ואשכנזי כמו הרב עובדיה, כשהמחלוקת היא בסברא. אם המחלוקת היא מבוססת על ראשוני אשכנזי וראשוני ספרד, אז אין מה לעשות, זה מה יש, זה המנהג שלך. מחלוקת בסברא בין הרב עובדיה לרב פיינשטין, זה..

ד. סיכום השיטות למעשה בדין רוטב

עכשיו, למעשה, באמת הרבה ספרדים נוהגים להקל על בסיס הרב עובדיה, ויש על מה לסמוך; הפסיקה האשכנזית המקובלת היא לא כזאת, לא להקל בדבר כזה.

יש לנו דעה קיצונית הפוכה לגמרי, וזו דעתו של בעל שולחן ערוך הרב. בעל שולחן ערוך הרב, יש לו סידור שולחן ערוך הרב, ובסוף הסידור יש כמה דפים, כתוב על זה 'הילכתא רבתא לשבתא', אם פעם אתם נמצאים באיזה בית כנסת חב"ד, אתם רואים סידור חב"ד, אז תפתחו ותסתכלו שם מאחורה, יש שם כמה הערות על כמה הלכות שבת. בדיוק על זה הוא מוצא לנכון להעיר, יש עוד כמה. והוא טוען, שהתבטל צריך להיות מנוגב לגמרי, שלא יהיה אפילו טופח על מנת להטפח, שיהיה ממש מנוגב.

המשנה ברורה נראה כדרך ביניים. השולחן ערוך כותב בשיח, טו, הוא מגדיר קצת גם כן את הדבר הזה:

דבר שנתבשל כ"צ והוא יבש שאין בו מרק, מותר להניחו כנגד המדורה אפי' במקום שהיד סולדת בו.

(שולחן ערוך אורח חיים סימן שיח סעיף טו)

הניסוח הזה, דווקא היה נראה שהוא די מחמיר, 'יבש שאין בו מרק', היה נראה שהוא מחמיר. בכל אופן, המשנה ברורה שם כשהוא מסביר מה הכוונה 'יבש ואין בו מרק', אומר המשנה ברורה:

והוא יבש – ר"ל שהריקו המרק ממנו;

(משנה ברורה סימן שיח ס"ק לב)

כלומר, לפי זה אתה לא צריך לייבש, אבל מצד שני אתה צריך לשפוך את הרוטב, כמובן שאתה צריך לעשות את זה לפני שבת בגלל בעיה של בורר, אם זה בשבת עצמה אתה צריך לראות איך להוציא את הטוב מהרע או למצוא דרך אחרת, אולי חתיכות גדולות שאז אין בעיה של בורר.

זאת אומרת שיש לנו שתי דעות קיצוניות, אחת אומרת לנגב, שולחן ערוך הרב; אחת אומרת ללכת אחרי הרוב, שזה המנחת כהן הפרי מגדים והרב עובדיה; המשנה ברורה אומר שלא צריך לנגב, אבל כן לשפוך את המרק, ומה שנשאר נחשב יבש.

אז למעשה, אני אומר, זה המנהג היותר מקובל – אם יש קצת רטיבות אז לא נורא. מצד שני, יש הרבה ספרדים שמקלים בזה. יש עוד סברות לדון אולי להקל בזה בסברא, אבל אני חושב שנסתפק בסברות האלה עכשיו.

המטרה שלך זה התבשיל היבש, לא הרוטב, הרוטב כאילו בטל אל הרוב, אל היבש, כי היבש זה העיקר. אתה עכשיו מחמם עוף, אתה מחמם שעועית, אתה לא מחמם רוטב. אם עיקר כוונתך ליבש – זה השם של התבשיל. אם אתה עושה רוטב פטריות, אולי תשים הרבה פטריות, אבל אתה לא תגיד 'טוב, יש מעל חמישים אחוז פטריות, זה יבש', זה רוטב! אני לא חושב שאת זה משהו יתיר. לפי הרב עובדיה, אם עיקר כוונתך ליבש, וזה הרוב גם, אז זה נחשב תבשיל יבש, זה לא קשור לפסיק רישא, זה פשוט נחשב תבשיל יבש, ובתבשיל יבש אין בישול אחר בישול. עכשיו, היה מקום לדון בזה, במיעוט רוטב, גם מעוד סברא אחרת שאולי זה שווה בן דרוסאי, אבל נעזור את זה כרגע.

אני רק רוצה להגיד בהקשר הזה, יש עוד בלאגן לפעמים, יש תבשילי ביניים, שזה לא לח ויבש, אלא נקרא לזה 'צ'ולנט', משהו שהוא לא 'לח עם יבש', הוא צ'ולנט. איך נגיד את זה? תערובת סמיכה. פירה של תפוחי אדמה, תלוי איך עשו אותו. כל מיני דברים שהם לא לח ויבש. הרב פיינשטיין, באותו תשובה שהזכרנו קודם, אורח חיים חלק ד סימן עד, סבור שאם זה עומד לבד בלי דפנות זה נחשב יבש, שהוא לא נשפך, דבר כזה נחשב כיבש. ויש כל מיני תבשילי ביניים כאלה.

ה. רבינו יונה אוסר עירוי מכלי ראשון לכלי ראשון

הנושא השני שרצייתי לדבר עליו, אני אדבר עליו ממש בקצרה, למרות שאפשר היה לדבר עליו שעה, הוא נושא מעניין עם המון למדנות. זה רבינו יונה.

רבינו יונה אומר שאסור לערות מקומקום שיש בו מים חמים לתוך קדירה על האש. ורבינו יונה מביא לדבר הזה שני טעמים מדוע הדבר נאסר.

טעם אחד – יכול להיות שהמים ירדו מיד סולדת; טעם שני – אפילו אם המים רותחים אסור לערות מכלי ראשון לתוך כלי ראשון שעומד על האש, כי ברגע שהמים יצאו מכלי ראשון הם נחשבים 'לא מבושלים'.

עכשיו, הדבר הזה דורש ביאור. הטעם הראשון קל להבין אותו, 'יכול להיות שיורד מיד סולדת' – בסדר. אבל הטעם השני דורש ביאור, מה אכפת לי שהמים נחשבים לכלי שני? מה אכפת לי, כלי שני לא מבשל. בוא נגיד ככה, זה שכלי שני לא מבשל, זה רק אומר ביחס לכוח הבישול שלו, זה לא אומר אם התבשיל מבושל או לא מבושל. אני אתן דוגמא, שניצל קר הוא יכול לבשל? הוא לא יכול לבשל, אבל הוא נחשב מבושל. שניצל קר הוא מבושל. זה שהוא לא יכול לבשל זה לא אומר שהוא לא מבושל. כלי שני לא מבשל, אין בו כוח לבשל, הדפנות קרות, כל מיני סיבות, אבל זה לא אומר שהוא לא מבושל. מה זה קשור? אלו שני עניינים שונים לגמרי!

ויש כאן סברא שדורשת ביאור, מה הסברא של רבינו יונה? הדבר הזה, יש מקום לדון, האם באמת רבינו יונה חושב את זה או לא חושב את זה, ומה אנחנו חושבים להלכה. הסברא להחמיר פה היא מאוד רחוקה, השולחן ערוך מביא את רבינו יונה אבל הוא לא מסביר למה. אבל הסברא השניה מאוד רחוקה, כאילו יוצא מהסברא השניה שכשאתה הופך משהו למקור חום לבישול אתה

נותן לו משמועת וזה נחשב למבושל למרות שזה מעל יד סולדת. זה משונה קצת.

יש נפקא מינה גדולה בין הסברות – אם יש לך עכשיו מיחם רותח, אתה רוצה לשפוך לתוך צ'ולנט, או לפי הסברא הראשונה אם זה רותח אתה יודע שגם אם תשפוך לתוך הצ'ולנט, גם בדרך זה לא ירד משבעים מעלות צלזיוס, זה רותח. אז לא תהיה בעיה לספרדים. לאשכנזים? בכלל לא תהיה בעיה, שום בעיה לא תהיה, גם אם ירד, הוא הרי אף פעם לא יתקרר ברמה של 'נצטנן לגמרי', לא יקרה. אם אני מבין שיש לי דין כזה שברגע שזה יצא מכלי ראשון זה כבר נחשב 'לא מבושל', כאילו באוויר זה נחשב לא מבושל, זה מה שאמרנו לנו רבינו יונה, אז לא משנה חם או לא חם, כל מה שדיברנו דיברנו בכלי ראשון, אם זה הגיע לאוויר זה כבר לא מבושל. הדבר זה יש מקום לדון בו, ולדון בסוגיית 'פינה ממיחם למיחם' שיש בגמרא, ויש לנו הרבה, אנחנו לא נוכל כרגע לדון בזה.

אני רק אגיד שסוגיית פינה ממיחם למיחם, הגמרא מדברת בשבת לח, הגמרא מדברת על מקרה שלקח ממיחם אחד והעביר למיחם אחר, והשאלה אם אתה יכול לשים את זה עכשיו על האש, לכאורה זה בדיוק השאלה שלנו. ובעניין הזה הגמרא נשארת בספק, והבית יוסף בסימן רנג כותב שכל הספקות שם בגמרא הם לקולא, ולפי זה צריך להכריע בספק הזה לקולא, והמשנה ברורה בשער הציון בסימן רנג ס"ק מז באמת מביא את 'ממיחם למיחם' וכותב שמותר לפנות ממיחם למיחם, כלומר הוא פוסק את זה לקולא. ואז פשטות הדברים האלה זה לא כמו רבינו יונה. וכך כותב החזון איש בסימן לו סעיף יג... החזון איש מעלה אולי אפשרויות ליישב את הדברים, ויש מקום לדון בדבר הזה, ויש מקום לדון בסברא של רבינו יונה, אולי כמו שאמרתי קודם, שאולי יש איזה משהו שכאילו אתה יצרת מקור חום חדש, אולי זה נחשב כבישול.

1. עירוי מכלי ראשון לכלי ראשון למעשה

למעשה, בדבר הזה הרב עובדיה מחמיר, וזה פלא, זה באמת הפתעה קצת לפי שיטתו, אני הייתי מתאר לעצמי שהרב עובדיה יכול לעשות הרב ספק ספיקא פה כדי להקל. יכול להגיד אולי ספק הלכה כדעת רוב הראשונים שאין בישול אחר בישול בלח, וספק בהסבר רבינו יונה, הוא יכול היה לעשות את זה, והוא יודע גם לעשות את זה. בכל מיני דברים בבישול אחר בישול בלח הוא מצרף את כל הספקות האלה, דברים שהם הפתעות. כאן הוא מחמיר. ב'יחזה דעת' חלק ד סימן כב.

ומי שמתווכח איתו, גם בהקדמה של הספר שלו, וגם בספר עצמו, זה מישהו שאתם מכירים אותו כנראה, למרות שאני לא בטוח שתכירו את השם של השו"ת שלו... זה שו"ת תפילה למשה. אתם יודעים מי כתב אותו? הרב משה לוי, בעל מנוחת אהבה. מי שלא מכיר, כדאי שיכיר. אז הרב משה לוי בתפילה למשה חלק א סימן ה, מתווכח עם הרב עובדיה, יש לו הסכמה מהרב עובדיה, כן? אבל הוא מתווכח איתו גם בהקדמה וגם בסימן, הוא אומר 'אני לא מבין את הסברא הזאת', הוא חושב שרק אם ירד מיד סולדת, רק אז יש להחמיר. אבל בכל אופן, הרב עובדיה דעתו להחמיר בדבר הזה.

בעניין הזה, השיטות המקובלות הן להקל. אצל האשכנזים וודאי שאפשר להקל בזה, למרות שאצל אשכנזים גם יש מקום לסברא להחמיר, אבל באמת קשה לעלות על הדעת להחמיר; אצל ספרדים, מי שהולך תמיד אחרי הרב עובדיה ולוקח את כל החומרות, אז טוב שלפעמים הוא מחמיר קצת. אבל בעקרון יש סברות להקל גם אצל ספרדים, ומישהו כאן אתמול אמר לי איזו עצה כזאת, שיש כאלה ספרדים שעושים בחמין... הרי אתה לא יודע מה יהיה, יהיה מספיק מים או לא יהיה מספיק מים, זה אחד הדברים שאתה מגלה בבוקר. עכשיו, גם הרבה פעמים הבלע עושה את החמין, אז הוא עוד יותר בלחץ מה יהיה איתו. מישהו אמר

כאן, שיש פטנט, לקח שקית 'קוקי', לשים שם מים, ולשים אותה בתוך החמין. ואז, אם אתה קם בבוקר ורואה שהחמין הולך להישרף – אתה עושה חור בשקית, המים יוצאים, ואז זה כלי ראשון בתוך כלי ראשון, פתרת את הבעיה הזאת גם לשיטת המחמירים. יש כאן איזה וורט מעניין. יכול להיות שזה רעיון מעניין.

אבל הדעה היותר פשוטה היא בדרך כלל שמוותר להוציא מים חמים מכלי ראשון ולהעביר לכלי שני.

יש לפעמים אולי עוד אפשרות, שני דברים – יש שאתה מעביר בכלי שני ושופך, ויש שאתה שופך ישר מכלי ראשון לתוך הסיר שזה כאילו 'עירו' שזה טיפה יותר טוב. זה לא בטוח, זה תלוי בהבדל קצת בלשונות ברבינו יונה ובפרי מגדים. אבל למעשה אני חושב שיש מקום להקל בזה כמו שאמרתי קודם, ומצד הדין גם בכלי שני. מצד שני, ספרדי שרוצה להדר וללכת כמו הרב עובדיה, במיוחד שהוא הולך אחריו בדרך כלל כשהוא מקל, אז יש לו על מה לסמוך ולהחמיר.

טוב, מורי ורבותי, אנחנו בזה גמורנו את הנושא הזה שלנו. אנחנו עוברים לנושא הבא בתוך הנושא שלנו, וזה 'אינפנדא', מאכל ברזילאי שהם נוהגים לאכול אותו עד היום הזה. זה כמו בורקס שמן כזה עם בשר, אתה מחמם אותו – זה מוציא המון שומן החוצה. בקיצור, הנושא שלנו הוא רוטב קרוש שנהיה נוזלי. נושא מעניין, גם למדנית וגם הלכתית. אז זה הנושא הבא.